

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ในการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศ กรณีศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

A STUDY OF CURRENT SITUATIONS OF THE DEVELOPMENT STUDENTS' LIFE SKILLS TO STAY DRUG AND SEXUAL ABUSE FREE: THE CASE STUDY OF THE OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS, UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

บุญเลี้ยง จอดนork^{1*} และ ปัญญารัตน์ จันทร์ทอง²

BOONLIANG CHORDNORK^{1*} and PANYARAT CHANKONG²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ในด้านนโยบาย แนวคิด หลักการในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ของเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา ในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตให้ปลอดภัยจากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 16 คน และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนมีการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดด้านความถี่ของการทำกิจกรรมในโรงเรียนและความต่อเนื่องของการดำเนินงาน 2) มีเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขึ้นกับความต้องการเฉพาะเรื่องที่สถานศึกษาต้องการพัฒนา 3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน เช่น นักจิตวิทยา และครูแนะแนวที่มีความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการรายงานข้อมูลการติดตามผล การทำงานที่ไม่ต่อเนื่องและไม่รายงานข้อมูลตามสภาพจริง ขาดเทคนิควิธีการช่วยเหลือนักเรียน ขาดแคลนงบประมาณเฉพาะที่จะนำมาพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน และปัญหาด้านเศรษฐกิจในชุมชน นอกจากนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรเพิ่มจำนวนครูแนะแนวและพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านจิตวิทยา รวมถึงการสนับสนุนสื่อ นวัตกรรม และงบประมาณในการทำกิจกรรมต่อเนื่อง ในส่วนของโรงเรียนควรมีหลักสูตร คู่มือ แนวทางดำเนินงานและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาความรู้ในด้านการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คำสำคัญ : มุมมอง ; แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิต ; สารเสพติด ; การถูกล่วงละเมิดทางเพศ

¹ ครู โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล, Teacher, Udonpittayanukoon School, Udon Thani.

² ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4, Director of Udon Thani Primary Education Service Area Office 4.

* Corresponding Author, Email: moopun2009@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the current situations of policies, concepts, and principles of the students' life skills development to be free from addictive substances and sexual harassment of students at opportunity expansion schools, Udon Thani Primary Educational Service Area Office, 2) to study participation of the internal and external networks of the educational for developing students' life skills in the opportunity expansion schools 3) to study problems, obstacles, and suggestions in carrying out work to develop life skills to be free from drug and sexual abuse. The participant of key informants was 16 people, who were working on the Primary Educational Service Area Office and 18 people working in schools, which were obtained through purposive sampling. The instrument used in this study was a semi-structured interview. Data were collected through interviews and analyzed by content analysis.

The results were as follows: 1) the Educational Service Area Offices and schools are currently working together on developing students' life skills which is accordant with the policy of the Office of the Basic Education Commission. However, there are differences in the detail of the frequency of doing the activities at school and continuity of operations. Also, 2) there are internal and external networks involved in developing students' life skills depending on the specific needs that the educational institution wishes to develop. In addition, 3) there are some problems and obstacles including the lack of teachers or educational personnel who expertise in developing students' life skills such as psychologists and guidance counselors who have an understanding of the student support system and the follow-up data reporting system, discontinued work and unauthentic data report, lack of techniques to help students. There is also a lack of specific budget to develop students' life skills and economic problems in the community. More over, the Primary Educational Service Area Office should increase the number of teachers guidance counselors and their develop with knowledge of psychology, including support for media, innovation, and budget for doing continuous activities. As the school, there should be a curriculum, instructional, operational guidelines and encourage teachers to develop knowledge about the students' life skills development and support the student care.

Keywords: Perspective ; Life Skills Development Concept ; Drugs ; Sexual Abuse

บทนำ

ปัจจุบันทุกภาคส่วนของการศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ต่างก็ยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีวิธีการพัฒนาทักษะชีวิต และสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนควบคู่กับวิธีการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รอบตัว รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งกระแสของความพยายามที่จะพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นทั่วโลก ภายใต้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป ตามยุคสมัยไม่ว่า

จะเป็นทักษะชีวิต (Life Skill) ทักษะการดำรงชีวิต (living Skill) ทักษะสังคม (Social Skills) ทักษะคือมนุษย์ (Human Skill) ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดการตัดสินใจการแก้ไขปัญหา การจัดการอารมณ์ความเครียด การพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ที่จะสร้างสัมพันธภาพ ไม่ว่าจะเป็นการพูดเพื่อประสานงาน การบอกกล่าวความรู้สึก การพูดปฏิเสธ เพื่อป้องกันภัยอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นกับนักเรียนได้ตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

เมื่อพิจารณาถึงภัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พบว่า สุขภาพนักเรียนกำลังเผชิญปัญหาเกี่ยวกับโรคระบบทางเดินหายใจ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุ 13-15 ปี ใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2558 ร้อยละ 13.80 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14.70 โดยเฉพาะบุหรี่ยาสูบ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) โดยเด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบ เช่น เชื่อว่าบุหรี่ยาสูบไม่อันตราย เสพแล้วจะไม่ติด บุหรี่จึงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของเด็กและเยาวชนโดยตรง นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศในสังคมไทย ตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา มีเรื่องราวเหล่านี้เกิดขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากในหลายพื้นที่ เพียงแต่ไม่ได้เป็นที่สนใจของผู้คนมากนัก หากคตินั้นไม่ใช่คดีใหญ่โต อีกทั้งยังมีอีกหลายกรณีที่ไม่กล้าแม้แต่จะแจ้งดำเนินคดีหรือดำเนินการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง คนบางกลุ่มกลับแค่ปกปิดไว้ หรือเพิกเฉยราวกับไม่ได้เคยมีเรื่องเหล่านี้เกิดขึ้น และจากสถิติของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่พบว่าหญิงไทยถูกล่วงละเมิดทางเพศและถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศมากกว่า 7 คน ต่อวัน และนักเรียน นักศึกษาถูกระทำร้อยละ 60.90 ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างสูง

การศึกษาครั้งนี้ต้องการนำเสนอสภาพปัจจุบันด้านนโยบาย แนวคิด หลักการ ในการทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในส่วนของข้อมูลที่เป็นนโยบาย พันธกิจ กลวิธีในการดำเนินงาน ความร่วมมือของเครือข่ายภายในและภายนอก และสถานศึกษาในส่วนของแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งทั้งสองหน่วยงานมีความจำเป็นที่จะนำข้อมูลเหล่านี้ ไปใช้เพื่อการวางแผนและปรับปรุงการทำงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิตพื้นฐาน ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันที่จะส่งผลต่อทักษะชีวิตเฉพาะในการนำไปแก้ปัญหาด้านสารเสพติด และการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานในระดับสถานศึกษาและเป็นข้อมูลในการวางแผนแก้ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิตโดยการบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา ให้

สถานศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านนโยบาย แนวคิด หลักการในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ของเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา ในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาส
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตให้ปลอดภัยจากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กรอบแนวคิดทางการศึกษา 3 กลุ่มใหญ่ คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1993) ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 2) แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตเฉพาะ เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ในการเผชิญกับปัญหาในชีวิตที่เฉพาะเจาะจง เช่น การหลีกเลี่ยงหรือป้องกันการใช้สารเสพติด การแก้ปัญหาเรื่องการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ (Dubrion and Ireland, 1993) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งทำให้เข้าใจ

ถึง สภาพปัจจุบัน นโยบาย แนวคิด หลักการในการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทักษะชีวิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลทั้งในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ทั้ง 4 เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสิ้น 16 คน ได้แก่

1) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 4 คน

2) ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมจัดการศึกษา จำนวน 4 คน

3) นักจิตวิทยาประจำเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 4 คน

4) ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 4 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ทั้ง 4 เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 18 คน ได้แก่

1) ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 6 คน

2) ครูแนะแนว หรือครูที่ทำหน้าที่ในการพัฒนา กิจกรรมแนะแนว จำนวน 6 คน

3) ครูกิจกรรมนักเรียน หรือครูที่ได้รับมอบหมายในงานกิจกรรมนักเรียน จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเครื่องมือวิจัยและหาคุณภาพดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งสร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของการดำเนินงาน พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัย จากสารเสพติดและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งมี 6 ฉบับ ได้แก่ 1)แบบสัมภาษณ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมจัดการศึกษา 3) แบบสัมภาษณ์ นักจิตวิทยาประจำเขตพื้นที่การศึกษา 4) แบบสัมภาษณ์ ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพล

ศึกษา 5) แบบผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน 6) แบบสัมภาษณ์ครูแนะแนว และครูกิจกรรมนักเรียน แต่ละฉบับมี 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 การดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2) คณะผู้วิจัยหาคุณภาพโดยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อคำถามเหล่านั้นไปทดลองสัมภาษณ์ กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วนำคำตอบที่ได้มาพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกับประเด็นคำถามหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับประเด็นคำถามต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

1) จัดทำหนังสือ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วส่งสำเนาหนังสือพร้อมแบบสัมภาษณ์ ไปให้กลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่เพื่อเตรียมข้อมูล และให้เตรียมตัวล่วงหน้าหลังจากนั้นได้ประสานงานทางโทรศัพท์ ขอนัดหมายวัน เวลา สถานที่และเดินทางไปสัมภาษณ์ ณ สถานที่ทำงาน

2) จัดทำปฏิทินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ รวมถึงนัดหมายวันเวลาในการให้สัมภาษณ์แล้วจัดทำเป็นปฏิทินการสัมภาษณ์พร้อมรายละเอียด วัน เวลา สถานที่ในการนัดหมายให้ละเอียด

3) จัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์

4) ดำเนินการสัมภาษณ์ แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และกำหนดช่วงเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ คนละ 40 นาที โดยแจ้งระบุการปกปิดความเป็นส่วนตัวของข้อมูลคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์

5) ดำเนินการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง พร้อมจดบันทึกประเด็นสำคัญ

6) ขั้นตอนสุดท้าย กล่าวขอบคุณ และรวบรวมข้อมูลเพื่อการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Constant comparative method) (Glaser & Strauss, 1967) และการวิเคราะห์เนื้อหา

(Content Analysis) (Creswell, 2005) โดยดำเนินการจัดเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาอ่านทีละคนในแต่ละกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล โดยการอ่านซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อหากลุ่มคำตอบที่มีลักษณะคล้ายกันนำมาจัดกลุ่มเข้าด้วยกัน ทำการลงรหัสพฤติกรรมตามรหัสที่คณะวิจัยกำหนดไว้ โดยการวิเคราะห์เพื่อลงรหัสพฤติกรรมนี้ต้องใช้ผู้วิเคราะห์ 2 คน เพื่อความเชื่อถือได้ของข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ คณะวิจัยเป็นผู้ร่วมตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ร่วมกัน (Member checking) จัดกลุ่มลักษณะแนวคิดของกลุ่มเป้าหมายตาม นโยบายแนวคิดการดำเนินงานการพัฒนาทักษะชีวิต การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในเครือข่ายภายนอก ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน นำกลุ่มแนวคิดที่ได้มาวิเคราะห์เชิงตีความต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา ในหัวข้อที่จะนำเสนอต่อไปนี้ คณะวิจัยขอเสนอผลการศึกษา 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ นโยบาย แนวคิด แนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิต การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต โดยนำเสนอในภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

สภาพปัจจุบัน ปัญหาในการบริหารจัดการและการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนให้ปลอดภัย จากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์บุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ลำดับที่	ประเด็นข้อค้นพบ	ความถี่
1	นโยบายแนวคิดการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต	12
2	การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในเครือข่ายภายนอก	34
3	ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงาน	20

หมายเหตุ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แสดงในตารางหลากหลายความถี่

จากตารางที่ 1 พบว่า บุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ เครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ในจำนวนที่มากที่สุดรองลงมาคือ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน และนโยบายแนวคิดการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต ตามลำดับ ซึ่งประเด็นข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1.1 ด้านนโยบาย/แนวคิดในการดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

การดำเนินงาน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านความปลอดภัยจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเห็นจากการให้ข้อมูลจากบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

“...ท่านเขต มีนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้โรงเรียนดำเนินการตามมาตรการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามหลัก 3 ป. คือการป้องกัน การปลูกฝังและการปราบปรามครับ...” (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา)

“...ท่านได้ใช้กระบวนการบริหาร PDCA Goal ผ่าน UD2 GPDCA toward Excellence โดยดำเนินการภายใต้ 9 จุดเน้น... รวมถึงการส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินงานสร้างความเข้มแข็งในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกปีจะมีการคัดเลือกผู้บริหาร และครูต้นแบบเพื่อรับรางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติ...” (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา)

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก

ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายนอก ผลการศึกษาพบว่าการประสานงานมีหลายลักษณะ แต่ส่วนใหญ่โรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการในการหาเครือข่ายเข้ามาฝึกอบรม สร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งแต่ละหน่วยงานภายนอกที่มีโครงการและงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน จะเข้ามาประสานผ่านหน่วยงานต้นสังกัด ก็คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แล้วเขตพื้นที่ก็จะแจ้งไปยังโรงเรียน โรงเรียนก็จะประสานโดยตรงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสามารถเพิ่มช่องทางติดต่อได้ ผ่าน

สายด่วนทางโทรศัพท์ เพจเฟซบุ๊ก หรือ Line application
ด้านการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ของบุคลากรดังนี้

“...หน่วยงานศูนย์บรรเทาสาธารณภัย ปก.14 เข้ามา
ฝึกอบรมทักษะชีวิต เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การ
เคลื่อนย้ายผู้ป่วย การดับเพลิงเมื่อเกิดเหตุไฟไหม้ โดยมีโรงเรียน
เข้ารับการอบรม และได้มีการมอบถังดับเพลิงไว้ตามโรงเรียนต่าง
ๆ ...ในการประสานงาน หากเป็นการขอความช่วยเหลือโรงเรียน
สามารถทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานได้เลยครับ..”
(ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมและการจัดการศึกษา)

“...เท่าที่ทราบนะครับ ว่าโรงเรียนมีการประสานความ
ร่วมมือกับ หน่วยงานสาธารณสุข สถานีตำรวจ ศูนย์สุขภาพจิต
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่น เช่นเมื่อนักเรียนมีปัญหาถูกรังแก หรือถูกกระทำ
สามารถติดต่อ สายด่วน 191 หรือ สายด่วนศูนย์ช่วยเหลือสังคม
1300 หรือติดต่อ พม. เพื่อให้สหวิชาชีพมาช่วยเหลือดูแลจิตใจต่อไป
ครับ...” (นักจิตวิทยา)

1.3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จากการศึกษาสรุปปัญหาที่พบ คือ การลงมือปฏิบัติตาม
นโยบายยังขาดความต่อเนื่องและขาดการติดตาม การปฏิบัติงานตาม
นโยบายมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยังไม่ชัดเจน ครู และบุคลากรที่ทำงาน
เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตมีไม่เพียงพอและขาดความรู้ในระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน การรายงานข้อมูลของนักเรียนที่ไม่ตรงกับ
ความจริงหรือการปกปิดข้อมูลทำให้ยากต่อการแก้ปัญหา ปัจจัย
สนับสนุนในเรื่องของงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาสำหรับ
นักเรียนที่พบ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในด้านการขาดความเอาใจใส่
จากครอบครัว ครอบครัวมีประสบปัญหาสถานะเศรษฐกิจ ทำให้
แก้ไขปัญหาก็ทำได้ยาก อีกทั้งวัฒนธรรมและศาสนาที่แตกต่างกัน
การสอนเพศวิถีศึกษายังไม่เป็นที่ยอมรับของครู ครูไม่กล้าพูด ไม่
กล้าสอนนักเรียน และไม่รู้จักใช้คำพูดแบบไหนที่จะใช้สอน
นักเรียน ดังการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ดังนี้

“...งบประมาณในการดำเนินงานในด้านนี้มีน้อย มีจำกัด
ในการลงพื้นที่นี้เทศ ติดตามและการประเมินผล...”
(ศึกษานิเทศก์)

“...บุคลากรหลักในการทำงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิต
นักเรียน มีไม่เพียงพอ เปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้บุคลากรบางส่วน
ขาดความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน...รวมถึงขาดผู้เชี่ยวชาญ ที่
มีความรู้ความสามารถ ในการอบรมให้ความรู้การพัฒนาทักษะชีวิต

นักเรียนแก่โรงเรียน...” (รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี)

“...ที่ได้รับเรื่องร้องเรียนมาค่ะ ในเรื่องความปลอดภัย
ของนักเรียน มักจะเกิดเหตุการณ์ภายในครอบครัว คนกระทำ
เป็นคนในครอบครัว หรือคนใกล้ชิด ซึ่งจะมีการปกปิดข้อมูล
ส่งผลกับการแก้ปัญหา ผู้ที่เกี่ยวข้องมักจะไม่รายงานข้อมูลที่ตรง
กับความเป็นจริง เนื่องจากกลัวเสียชื่อเสียงนะค่ะ จนบางครั้งทำ
ให้เราเข้าไปช่วยเหลือนักเรียนไม่ทันเวลา...” (ศึกษานิเทศก์)

และ มีข้อเสนอแนะข้อมูลการสัมภาษณ์ดังนี้

“...อยากให้ สพฐ. เล็งเห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาด้าน
เพศศึกษาและทักษะชีวิตและฝากเป็นนโยบายในการประชุมผอ.
เขตทั่วประเทศให้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ รวมถึงสภาพชุมชน
ที่อยู่รอบโรงเรียนมีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ชู้สาว และ
เล่นการพนันออนไลน์ ซึ่งส่งผลต่อเด็กนักเรียนอย่างมาก...”
(นักจิตวิทยา)

“...พัฒนาบุคลากรครูในโรงเรียน หรือเพิ่มศักยภาพครูทุก
คนเป็นครูแนะแนว ครูนักจิตวิทยา และครูนักทักษะชีวิต เพื่อให้
ทันต่อปัญหาสังคมที่กำลังเกิดขึ้นกับนักเรียน และเพื่อช่วยเหลือ
ให้นักเรียนได้ใช้ชีวิตอย่างปลอดภัย ในสถานศึกษา...” (รอง
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา)

2. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัจจุบัน ปัญหาในการ
บริหารจัดการและการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนให้
ปลอดภัยจากสารเสพติด และการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ใน
ประเด็น นโยบาย แนวคิด แนวทาง บทบาท ในการพัฒนาทักษะ
ชีวิต เครือข่ายภายใน/ภายนอก การดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต
ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผลการสัมภาษณ์ มีดังนี้

ตารางที่ 2 ประเด็นข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ
สถานศึกษา ครูแนะแนว และครูกิจการนักเรียน ของโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา

ลำดับที่	ประเด็นข้อค้นพบ	ความถี่
1	นโยบาย แนวคิด และการดำเนินงานทักษะชีวิตในปัจจุบัน	17
2	การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในเครือข่ายภายนอก	12
3	ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน	20

หมายเหตุ: ความถี่ที่ระบุเป็นข้อมูลซึ่งแสดงตารางแบบหลากหลายความถี่

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูแนะแนว/ครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ครูแนะแนว และครูกิจการนักเรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน มากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ นโยบายแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาทักษะชีวิต และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก ตามลำดับ ซึ่งข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ อธิบายได้ดังนี้

2.1 นโยบาย แนวคิด และการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต

โรงเรียนมีแนวคิดที่จะจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความมั่นคงปลอดภัยและมีความความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษามีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ อุบัติภัย และภัยคุกคามทุรูปแบบรวมถึงการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีสามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่ ซึ่งเห็นได้จากข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

1) โรงเรียนต้องเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียนทุกคน ดังนั้นแนวคิดในการดำเนินงาน ครูทุกคนในโรงเรียนจะต้องทำงานอย่างเข้มแข็ง มีความอดทน มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ตนเองและตระหนักถึงความปลอดภัยของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ แม้จะไม่มีนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ถ่ายทอดมายังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนก็ตาม ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูทุกคนก็ต้องพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัยและต้องทำให้ได้ เพราะผู้ปกครองก็มีความคาดหวังต่อโรงเรียน ดังที่ครูแสดงความคิดเห็นว่า

“...ครูก็ให้ความรักและดูแลลูก ๆ นักเรียนทุกคนครับ ...นักเรียนส่วนมากมาจากนอกเขตบริการเดินทางมาไกลเพราะพ่อแม่มั่นใจที่โรงเรียนสามารถดูแลลูกหลานของเขาได้...” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

“...สอนที่โรงเรียนนี้มาเกือบ 30 ปี นักเรียนเป็นลูกของลูกศิษย์จึงรู้จักและเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ที่บ้านของเขา... หากผิดสังเกตจะพูดคุยกับนักเรียน และไปพูดคุยกับพ่อแม่ของเขาที่บ้าน จะคอยให้กำลังใจ มีอะไรก็จะแบ่งปัน... เขามั่นใจฝากฝังให้เราดูแลลูกเขาด้วยค่ะ...” (ครูแนะแนว)

“...ผอ. ช่วยสะท้อนข้อคิดเห็น คำแนะนำ แก่ครูนักเรียน และช่วยส่งเสริมให้ครูได้สร้างสัมพันธ์ภาพกับชุมชน โดยมีรูปแบบการพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบตนเอง ผ่านการใช้เทคโนโลยี เช่น you tube คลิปวีดีโอ...” (ครูกิจการนักเรียน)

2) นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเหนือขึ้นไปเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญและกระตุ้นให้ทุกระดับตื่นตัวและนำไปปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนแจ้งอย่างเป็นทางการให้ครูทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายหรือรื้อฟื้นกิจกรรมที่เคยทำมาปฏิบัติอย่างจริงจังมากขึ้นเพื่อรองรับการติดตามและรายงานผลกลับขึ้นไปยังต้นสังกัด

“...ที่โรงเรียนพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมาตลอดและพัฒนาต่อเนื่องจนมีรูปแบบของโรงเรียนเองที่สามารถรองรับนโยบายเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียน และนโยบายอื่น ๆ ที่มุ่งสู่ตัวนักเรียนได้อีกด้วย...” (ครูแนะแนว)

“...ผมได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือตนเองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ พร้อมวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การทำ CPR ที่ถูกต้อง โครงการว่ายน้ำเพื่อชีวิต จัดกิจกรรมโครงการอาชีพ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์...” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

3) การผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามนโยบายมีผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อโรงเรียนในการรายงานและมีการขอข้อมูลหรือติดตามจากหลายฝ่าย จึงเป็นการดึงเวลาของครูไปจากการดูแลนักเรียนหรืองานสอนเพื่อทำเอกสารหรือรายงานผ่านระบบที่ใช้ติดตามผล

“...การรายงานต่อหน่วยงานต่าง ๆ มีประเด็นให้รายงานตามแบบฟอร์มที่คล้าย ๆ กันจะมีแตกต่างกันบ้างก็ในรายละเอียดเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งน่าจะใช้แบบเดียวกัน หรือแบ่งปันข้อมูลไปใช้ร่วมกันได้...” (ครูแนะแนว)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมีแนวคิดที่สะท้อนถึงจริยธรรมความเป็นครูที่ยึดถือและปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับนโยบายจึงปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง นโยบายสนับสนุนให้ฝ่ายต่าง ๆ เห็นความสำคัญและทำงานจริงจังมากขึ้น ครูที่ปฏิบัติไม่รู้สึกลดเดี่ยว ในขณะที่เหมือนกันกิจกรรมติดตามผลซึ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบายที่มีหลายฝ่ายติดตามในเรื่องเดียวกันแต่แตกต่างกันในรายละเอียดเพียงเล็กน้อยและรูปแบบเอกสารที่ต้องรายงานเป็น

การสร้างภาระแก่ผู้ปฏิบัติเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานงานกัน

2.2 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในเครือข่ายภายนอก

1) เครือข่ายภายในสถานศึกษา

เครือข่ายภายในที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติดในโรงเรียนและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีเครือข่ายต่าง ได้แก่ ครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าสายชั้น สถานักเรียน นักเรียนเพื่อนผู้ให้คำปรึกษา เครือข่าย/สมาคมผู้ปกครอง สมาคม/ชมรมศิษย์เก่า ผู้บริหารได้แสดงบทบาทในการพัฒนาทักษะชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ผมได้เชิญ คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายศิษย์เก่าและเครือข่ายผู้ปกครอง เข้าร่วมพิจารณา ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ และการจัดกิจกรรมของโรงเรียน การสนับสนุนทรัพยากรด้านต่าง ๆ เช่น ทุนการศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ และให้ความร่วมมือในการประชุมในกิจกรรมปัจฉิมนิเทศ วันอำลาสถาบันครับ รวมถึงร่วมวางแผนแนวทางในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนด้วยครับ...” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

“...สำหรับดิฉันในฐานะครูแนะแนว ก็ได้อบรมให้ความรู้แก่นักเรียน เข้ารับการอบรมเพศวิถีศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดขึ้น บูรณาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้และบูรณาการความรู้และทักษะการหลีกเลี่ยงการถูกล่วงละเมิด การใช้ความรุนแรง การใช้สารเสพติด การป้องกันแก้ไขปัญหามาของตนเอง ในกลุ่มที่เสี่ยงเฉพาะค่ะ...” (ครูแนะแนว)

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่าเครือข่ายภายในโรงเรียนทุกฝ่าย มีส่วนร่วมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัย มีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมทำ โดยมีการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่ามีความแตกต่างของความถี่ของการปฏิบัติ ความต่อเนื่องในการทำงาน ความครอบคลุมของการปฏิบัติ และมีความแตกต่างในรายละเอียดเชิงคุณภาพของการปฏิบัติที่ส่งผลต่อนักเรียน

2) เครือข่ายภายนอกสถานศึกษา

เครือข่ายภายนอกที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติดและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สหวิชาชีพประจำโรงพยาบาลครู D.A.R.E. (Drug Abuse Resistance Education) องค์การบริหารส่วนจังหวัด/ตำบล/เทศบาล สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย วัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด องค์การ PATH มูลนิธิ สถาบันอาชีวศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแต่ละเครือข่ายเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียน คณะวิจัยขอนำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

“ที่ครูเคยเห็นทุกปี ก็มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การทานอาหารอนามัยทางเพศ สารเสพติด การตรวจฟัน ฉีดวัคซีน ปีนี้พิเศษหน่อยก็มาช่วย คัดกรองนักเรียนป้องกัน/รักษาโรคระบาด (COVID ใช้เลือดออก).... อีกอย่างที่เราเห็นชัดเจน มีการจัดกิจกรรมป้องกันการติดยาเสพติด จะมี ครู DARE เข้ามาจัดอบรมเรื่องสารเสพติดในโรงเรียน และวิธีการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาค่ะ” (ครูแนะแนว)

“โรงเรียนอยู่ในเขตอำเภอเมือง ก็มีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มาให้การฝึกอบรมการป้องกันอัคคีภัย ภัยพิบัติ ฝึกซ้อมการป้องกันตนเองจากอัคคีภัย....และยังมีเครือข่าย บวร หรือบ้าน วัด โรงเรียน จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา จัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรม” (ครูแนะแนว)

“โรงเรียนได้รับความร่วมมือในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอนอาชีพในท้องถิ่น เป็นวิทยากรในการทำอาหาร งานศิลปะ การเล่นดนตรี” (ครูกิจกรรมนักเรียน)

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเครือข่ายภายนอกโรงเรียนมีส่วนร่วมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัย มีการดำเนินงานที่มีลักษณะของกิจกรรมหรือโครงการที่มีคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ขึ้นกับบริบทของโรงเรียน ในด้านปัญหาชุมชน สังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหลายหน่วยงานภายนอกมุ่งพัฒนาครูให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นต่อนักเรียน

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต

1) ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต

จากการศึกษาพบปัญหาในการดำเนินงาน ดังนี้

“...จากรายงานของครูในการเยี่ยมบ้าน พบว่าหลายครอบครัวมีความแตกแยก ครอบครัวหย่าร้าง พ่อแม่ไม่ประกอบอาชีพนอกพื้นที่ นักเรียนขาดความอบอุ่นในครอบครัว

เชื่อเพื่อนค่อนข้างมากกว่าคนในครอบครัว และหันไปรวมกลุ่มในการทำกิจกรรม เช่น การรวมกลุ่มขับรถ การรวมกลุ่มสูบบุหรี่ เล่นการพนัน...” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

“...ในชุมชนและในโรงเรียน พบนักเรียนติดเกม ขาดการควบคุมตนเองในการเรียนรู้กับกิจกรรมในชั้นเรียน ควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ทำกิจกรรมนั้นไม่สำเร็จ...” (ครูแนะแนว)

“...กิจกรรมหลายกิจกรรมทำตามนโยบาย บางปีก็ทำ บางปีก็ไม่ได้ทำ เช่น การอบรมเรื่องยาเสพติด ขาดการทำกิจกรรมที่ต่อเนื่อง หรือไม่มีการทำต่อเนื่อง จึงทำให้ปัญหาสารเสพติดในชุมชนกลับมาระบาดอีกครั้งหนึ่ง...” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถตีความได้ว่า นักเรียนที่ขาดความรู้ความเข้าใจในทักษะชีวิต ส่งผลทำให้พวกเขาต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งในส่วนที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายนอกที่อยู่รอบตัวเขา เช่น สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว และปัจจัยภายในที่อยู่ในตัวนักเรียนเอง เช่น การควบคุมตนเอง ซึ่งสามารถสรุปปัญหาได้ คือ ปัญหาด้านสังคม ด้านชุมชน ปัญหาครอบครัว ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และปัญหาสารเสพติดในชุมชน เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว/ครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แนะแนว และครูกิจกรรมนักเรียนมีความเห็นในการเสนอแนะแนวทางแก้ไข ดังนี้

“...การให้ความรู้ในการแก้ปัญหาโดยวิทยากรเฉพาะทางในการฝึกทักษะการให้คำปรึกษาสำหรับครู หรือเข้ามาอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลนักเรียนให้แก่ครู และผู้ปกครอง...” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

“...ควรจัดครูเอกจิตวิทยาแนะแนวให้กับโรงเรียน โดยทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาให้มีจำนวนมากเพียงพอสำหรับนักเรียน โรงเรียนควรมีแนวทางในการปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันทั้งหมดในโรงเรียน...” (ครูแนะแนว)

“...โรงเรียนหรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรมีแนวทางการสร้างสัมพันธ์ภาพกับชุมชน ทำให้บุคลากรในชุมชนได้ตระหนักในการดูแลลูกหลาน เห็นความสำคัญ และมีแนวทางปฏิบัติของเครือข่ายระหว่างกับโรงเรียนและชุมชนที่เป็นการดำเนินการของโรงเรียนนั้นอย่างชัดเจน...” (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

จากข้อมูลนี้ สามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีการสนับสนุนสื่อการจัดกิจกรรม คู่มือ แนวทางการดำเนินงาน แหล่ง

เรียนรู้ ทั้งในรูปเอกสารและข้อมูลออนไลน์ เข้าถึงและใช้ง่ายสำหรับครูและบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความตระหนัก มีความรู้และมีทักษะในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนและป้องกันปัญหาการใช้สารเสพติดและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ อีกทั้งสามารถดำเนินงานในสถานการณ์ที่ปัญหามีความรุนแรงระดับต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานที่มีความได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความเข้าใจและการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียนเกี่ยวกับนโยบาย แนวคิด แนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิต การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติดและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนี้

1.1 ด้านนโยบาย แนวคิดในการพัฒนาทักษะชีวิต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประกาศนโยบายและแนวทางการดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องชัดเจน มีการนำนโยบายด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ สพฐ. โดยได้ระบุถึง การพัฒนาทักษะชีวิตไว้ในนโยบายที่ 2 คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งกล่าวไว้ว่าการพัฒนาประชากรวัยเรียนทุกคนและทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรักในสถาบันหลักของชาติยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองเป็นพลเมืองดีของชาติและเป็นคนโลกที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) นอกจากนั้นยังมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ข้อที่ 4 คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะอาชีพและทักษะชีวิตมีสุขภาวะที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งระบุในด้านเป้าประสงค์ข้อที่ 6 ที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีทักษะชีวิตมีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัยมีความเข้มแข็งอดทนและสามารถพึ่งตนเองได้ในสังคมอนาคตที่ซับซ้อนและการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่สามารถป้องกันตนเองจากปัญหาสารเสพติดได้

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีให้เกิดความปลอดภัยต่อนักเรียนและครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

หากย้อนกลับมาพิจารณาถึง นโยบาย แนวคิดในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้บริหารโรงเรียนและครูแนะแนวหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แนะแนวของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนคล้ายคลึงกันในประเด็นความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายด้านความปลอดภัยของสพฐ. ในส่วนของแนวทางในการปฏิบัติงาน

ได้แก่ การประชุมวางแผนจัดทำแผนงาน โครงการ/กิจกรรม การดำเนินงานจัดทำคู่มือ รายละเอียดกิจกรรม การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ การอบรมให้ความรู้และการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประเมินผล การนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายชุมชน เครือข่ายเอกชน และเครือข่ายภายนอกอื่น ๆ แต่ยังพบปัญหาคือ บุคลากรขาดความเข้าใจในการสร้างและพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิต ซึ่งพวกเขามีความเข้าใจตรงกันว่า จะพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความปลอดภัยสำหรับนักเรียนทุกคน ซึ่งทุกคนในโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนเพื่อให้นักเรียนปลอดภัย เพราะเป็นความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน สังคมถึงแม้นโยบายจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ครูทุกคนต้องทำงานด้วยความรักและความห่วงใยลูก ๆ นักเรียน เพื่อให้พวกเขาเกิดความปลอดภัย มีทักษะชีวิตที่จะนำไปช่วยเหลือตนเองได้ ในอนาคตต่อไป จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการมีนโยบายก็เป็นสิ่งที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติได้ โดยครูก็จะเห็นแนวทางนำไปพัฒนานักเรียนได้ แต่จะให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืน ควรมีการบูรณาการการทำงานเชิงพื้นที่ในวัดธรรม ซึ่งอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย สิงห์โต (2555) ที่ได้พัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดโดยใช้รูปแบบและวิธีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสารเสพติด ที่มีชื่อว่า “รูปแบบเครือข่าย 5 ร้วล้อมไทยป้องกันยาเสพติด” ในการทำงานนั้นมีโครงสร้างของเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์แบบแนวราบ มีเป้าหมายทิศทางอันเดียวกันคือ การแก้ไขปัญหาสารเสพติดที่แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน มีกิจกรรมที่ได้มีการวางแผนร่วมกัน โดยเน้นประเพณีชาวบ้านในพื้นที่ ใช้วิธีการสันติวิธี ให้อภัยซึ่งกันและกันในสังคม

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่ามีเครือข่ายภายในที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าสายชั้น สภานักเรียน นักเรียนเพื่อนผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งเครือข่ายภายในเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปฏิบัติ หรือคอยแก้ปัญหาเมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินงาน เช่น การเข้ารับการอบรมเพศวิถีศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการความรู้และทักษะชีวิตสอดแทรกไปกับเนื้อหาที่สอน การสอนแนะแนวให้คำปรึกษา การอบรมนักเรียนของครูหัวหน้าสายชั้น สภานักเรียนเข้ามาเป็นแกนนำนักเรียนในการสร้างความเข้าใจให้รับบทบาทหน้าที่การทำงาน การเสียสละเพื่อส่วนรวมโดยเป็นตัวแทนนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่ามีความแตกต่างของความถี่ของการปฏิบัติ บางโรงเรียนดำเนินการบ่อยครั้ง บางโรงเรียนดำเนินการครั้งเดียวเป็นต้น ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน และมีความแตกต่างในรายละเอียดเชิงคุณภาพของการปฏิบัติที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ผลการศึกษาที่ได้เช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า ในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิต ผู้บริหาร ครู นักเรียน รวมทั้งบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน ควรที่จะให้ความสำคัญและตระหนักถึงกระบวนการทำงาน และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ผู้บริหารโรงเรียนควรที่จะแสวงหากลยุทธ์และกระบวนการทำงานเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ทำงานอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินเพื่อแก้ปัญหาหรือเสริมแรงสร้างกำลังใจขณะปฏิบัติงาน หรืออาจจะมีการสร้างพันธสัญญา ร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกัน หาแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่จะทำให้บุคลากร ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในทีมที่จะพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาเครือข่ายของพิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งพบว่ารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย มีการสร้างพันธสัญญาร่วมกัน และพัฒนาความสัมพันธ์ รวมถึงการรักษาความสัมพันธ์อย่าง

ต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับ Ribchester and Edwards (2007) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของ เครือข่ายโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท พบว่า ช่วงเวลาที่ฝ่ายบริหาร การศึกษาท้องถิ่นไม่สามารถประสานงานสนับสนุน และช่วยเหลือ โรงเรียนขนาดเล็กได้นั้น การให้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเป็น ยุทธวิธีเดียวที่ขยายวงกว้าง ที่จะเอื้อประโยชน์ต่อโรงเรียนที่กำลัง เติบโตและมีจำนวนน้อยในกลุ่ม วิธีนี้ถือเป็นวิธีช่วยเหลือที่สำคัญ กว่าเรื่องใดๆ คุณค่าของความร่วมมือในเครือข่ายโรงเรียนจะเป็น ตัวกลางในการใกล้ชิดเพื่อลดความตึงเครียดภายใน ช่วย แก้ปัญหาที่เป็นผลจากการลดจำนวนฝ่ายบริหารการศึกษา ท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายภายนอกสถานศึกษา ที่เข้า มามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทักษะชีวิตส่วนใหญ่จะมีโครงการ หรือมีกิจกรรมที่ดำเนินการกันเป็นประจำ ซึ่งเครือข่ายเหล่านั้น จะเป็นผู้ประสานเขตพื้นที่และโรงเรียนในสังกัดนั้น เช่น ครู ตำรวจ D.A.R.E. ดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาหรือ ต่อต้านการดื่มเหล้า การสูบบุหรี่ และการใช้สารเสพติดอื่น ๆ มูลนิธิรักษไทย เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาและการ จัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ประจำตำบลให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การทานอาหาร อนามัยทางเพศ สารเสพติด การตรวจฟัน ฉีดวัคซีน ผลการศึกษา ที่พบเช่นนี้ ชี้ให้เห็นถึงการบูรณาการทำงานเชิงพื้นที่ ซึ่งอาศัย ความร่วมมือจากหลาย ๆ หน่วยงาน ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ เดิมที่เกิดขึ้นในชุมชนของแต่ละท้องถิ่น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการ ที่จะปกป้องให้นักเรียนมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีความสอดคล้องงานวิจัยของ Callan & Ashworth (2004) แห่งมหาวิทยาลัย Queensland ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งได้ใช้ รูปแบบความร่วมมือและร่วมทำงานระหว่างสถานศึกษากับสถาน ประกอบการ พบว่า สิ่งสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือที่มี ประสิทธิภาพของสถานประกอบการกับสถานศึกษา คือ ความเต็ม ใจของทั้งสองฝ่ายที่จะร่วมมือกัน มีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ ตรงกัน การยอมรับความแตกต่างของกันและกัน รวมถึงการ ยึดหยุ่นด้วยเวลา

1.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนา ทักษะชีวิต

จากการศึกษาที่พบปัญหาต่าง คือ 1) ปัญหาด้านบุคลากร ด้านความรู้และทักษะของบุคลากรในโรงเรียนในการจัดกิจกรรม พัฒนา ทักษะชีวิต การป้องกัน จำนวนครูไม่เพียงพอต่อการ

แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน การขาดครูแนะแนวและครู จิตวิทยาในสถานศึกษา 2) ปัญหาเรื่องการขาดแคลนหลักสูตร และสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ รวมถึงความยากลำบากในการ เข้าถึงสื่อการเรียนรู้ 3) การขาดแคลนแหล่งเรียนรู้ หรือข้อมูล หน่วยงานในการประสานขอความช่วยเหลือ 4) ปัญหาเรื่องการ ขาดงบประมาณ ทรัพยากรในการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบ ปัญหา 5) สภาพเศรษฐกิจ การมีรายได้น้อย ความยากจน หรือ สภาพทางการเงินของครอบครัว ทำให้ผู้ปกครองต้องเดินทางไป ทำงานต่างจังหวัด ไม่ได้อยู่ร่วมกับนักเรียนทำให้เกิดปัญหา ครอบครัวตามมา ซึ่งในการแก้ปัญหาหน่วยงานต้นสังกัดควร พัฒนาคน และทีมงาน ในด้านความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนา ทักษะชีวิตของนักเรียนให้เป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน สนับสนุนสื่อ แหล่งเรียนรู้ งบประมาณ วิธีการ แนวปฏิบัติที่ ชัดเจนเป็นไปในทางเดียวกันทั้งโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Ghabakhlou, Ghalavandi and Hosseinpour (2021) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตของนักเรียน ของประเทศ อิหร่าน ซึ่งผลการทดลองใช้หลักสูตรยังพบปัญหา คือ การฝึก ทักษะชีวิตยังไม่ได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังในทางปฏิบัติ และระดับทักษะชีวิตของนักเรียนบ่งบอกถึงความรู้ที่ไม่มี ความรู้ของ ครูในการฝึกทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน ดังนั้นปัจจุบันจึงมีความ จำเป็นอย่างสูงที่จะต้องพัฒนาทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน ไปพร้อม ๆ กัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัย พบว่า มีหน่วยงานในหลายกระทรวง รวมถึงหน่วยงานภาคเอกชน ได้ตระหนักถึงปัญหาและเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ดังนั้นควรมีการ ดำเนินงานในลักษณะของการบูรณาการด้านความร่วมมือในการ ทำงานร่วมกันทั้งในระดับนโยบาย และการขับเคลื่อนการ ดำเนินงานในเชิงพื้นที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะชีวิต นักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. หน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียน ควรมีการพัฒนาครู และบุคลากรให้มีองค์ความรู้ ทักษะ และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน รวมทั้งการให้ความรู้แก่ครูที่ปรึกษา หรือบุคลากรผู้เกี่ยวข้องใน เรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะเรื่อง

ทักษะการปรึกษาเบื้องต้น ซึ่งควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. โรงเรียน ควรดำเนินงานในการแสวงหาเครือข่ายและสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงรุก เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งในมิติที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ให้กับชุมชนและครอบครัว เพื่อเป็นรั้วล้อมป้องกันนักเรียนให้มีความปลอดภัยทั้งในและนอกโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนควรมีการศึกษาตัวแปรด้านกลยุทธ์และรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือที่จะทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตนั้นประสบความสำเร็จ
2. การทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตที่ต่อเนื่องและทำสม่ำเสมอ มีความจำเป็นต้องอาศัยคู่มือและแนวปฏิบัติ จึงควรพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมที่มีกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตพื้นฐาน เพื่อที่จะนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

เอกสารอ้างอิง

- [1] ฉัตรชัย สิงห์โต. (2555). รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [2] พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- [3] สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). รายงานประจำปี 2564 กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- [4] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- [5] _____. (2564). คู่มือแนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2564. (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- [6] _____. (2565). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- [7] Callan, V. & Ashworth, P. (2004). *Working Together: Industry and VET Provider Training Partnerships*. <http://www.ncver.edu.au>.
- [8] Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- [9] Dubrin, A.J. & Ireland, R.D. (1993). *Management and organization*. (2nd ed.). South Western Publishing Company.
- [10] Ghabakhlou, B., Ghalavandi, H., & Hosseinpour, AR. (2021). *Provision of curriculum model of student life skills at primary schools of Iran*. <http://dx.doi.org/10.20511/pyr2021.v9nSPE3.1124>.
- [11] Glaser, B. G., & Strauss A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago: Sociology Press.
- [12] Ribchester, & William J. Edwards. (2007). *Co-operation in the countryside: small primary School Clusters*. <http://www.ebscohot.com>.
- [13] World Health Organization. (1993). *Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools. Programme on Mental Health*. <http://www.unescap.org/esid/hds/pubs/2317/m7.pdf>.